

ԲԱԶՄԱՎԷՊ

Ը ՏԱՐԻ ԹԻՒ 13.

1850

ՅՈՒԼԻՍԻ 1.

Բ Ա Ր Ո Յ Ա Կ Ա Ն

ՅԱԳԱԳՍ ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ՊԱՐՏՈՒՅ

ԳԼՈՒԽ ԺԴ.

Ուսման :

Որչափ որ կրնաս միաբոլոր պիտի լուսաւորես . ասիկայ սրբազան պարտք մըն է քեզի : Ինչով աւելի յարմարութիւն կ'ունենաս զԼ'ստուած փառաւորելու , և հայրենեացդ , ազգականացդ ու բարեկամացդ պատիւ ընելու :

Ուսուցիչն աս խենթ կարծիքին ծուռութիւնը թէ՛ վայրենի մարդը ամենէն երջանիկն է աս աշխարհիս մէջ , և թէ տգիտութիւնը գիտութենէն աղէկ է , փորձով ստուգուած է : Իմենայն ճանապարհորդք անսաճ են որ վայրենի մարդը ամենաթշուառ է . ամէնքնիս ալ կը տեսնենք որ տղէտը կրնայ լաւ մարդ ըլլալ , բայց գիտունն ալ նոյնպէս կրնայ ըլլալ , մանաւանդ թէ աւելի

զերազանց կերպով լաւ պիտի ըլլայ :

Գիտութիւնը ան ատեն միայն քնասակար է՝ երբոր հետը հպարտութիւն խառնուի : Թող հետը խոնարհութիւնը միանայ , կը տեսնես որ ինչպէս գիտութիւնը պատճառ կ'ըլլայ զԼ'ստուած աւելի լաւ կերպով սիրելու , զմարդիկ աւելի զերազանց կերպով սիրելու :

Ի՛նչ բան որ կը սորվիս , նայէ որ կըլը ցածիդ չափ խորունկ ու տեղն 'ի տեղը սորվիս : Հարեանցի կերպով ուսմունք սորվողներուն մեծ մասը հասարակ ու ամբարտաւան մարդիկ կ'ըլլան . սրտանց իրենց փուճ մարդիկ ըլլալը կը դիտնան , և սակայն ամենայն սիրով կը միաբանին իրենց պէս ձանձրալի մարդկանց

հետ, ու կը քարոզեն թէ մենք մեծա-
մեծ մարդիկ ենք, և թէ բուն մեծա-
մեծները պզտիկ մարդիկ են: Ի՞նչ է ա-
հա պատճառն որ իմաստակները անդա-
դար կռիւ կը հանեն իմաստնոց դէմ,
և թեթեամիտ շատախօսները ողջա-
միտ իմաստասիրաց դէմ: Իսով է որ եր-
բեմն ժողովուրդը կը սխալի ու պատիւ
կ'ընէ ան մարդուն որ խիստ քիչ բան
գիտէ, ու միշտ բարձր ձայնով կը խօսի:

Ի՞նչ դարուս մէջ աղէկ գիտուն մար-
դիկ չեն պակսիր, բայց վեր 'ի վերոյ
գիտութիւն ունեցողները խիստ աւելի
շատուոր են, որ շատ պժգալի բան է:
Իմօթ սեպէ ասոնցմէ մէկն ըլլալը: Ի՞նչ
մօթ սեպէ չէ թէ հպարտութեամբ,
հապա գիտնալով որ պարտքդ ան է,
հայրենեացդ սիրոյն համար, Իստուծոյ
քեզի տուած մարդկային խելքին վրայ
վեհանձնական համարմունք ունենա-
լուդ համար:

Թէ որ շատ տեսակ ուսմանց մէջ
քաջ ըլլալու կարողութիւնդ չի հասնիր,
մէկ քանիին վրայէն կրնաս թեթեւ կեր-
պով մը անցնիլ՝ որպէս զի անոնց վրայ
գոնէ այն տեղեկութիւններն ունենաս
որ չգիտնալը ամօթ է. բայց այնպիսի
ուսմանց մէջէն մէկն ընտրէ ու աւելի
կերպով անոր վրայ դարձուր կարողու-
թիւններդ, մանաւանդ կամքդ, որպէս
զի ուրիշներէն ետ չմնաս:

Ինչէն 'ի զատ գեղեցիկ է նաև Սե-
նեկային աս խրատը. — “ Ի՞նչ էս որ
“ կարգացած բանդ երկար ատեն միտքդ
“ մնայ. մէկ քանի ողջամիտ ու խելացի
“ հեղինակներ միայն ընտրէ, ու անոնց
“ իմաստներովը տոգորուէ: Ի՞մէն տեղ
“ գտնուիմ ըսելը՝ ամենեւին մէկ մաս
“ նաւոր տեղ մըն ալ չգտնուիլ է: Իեան
“ քը ճամբորդութեան մէջ անցընողը
“ շատ ճանչուորներ կ'ունենայ ու քիչ
“ բարեկամ, ասանկ են այն շտապաւ
“ գիւրջ կարգացողներն, որ առանց մէկ
“ գրքի մը վրայ սէր ձգելու՝ անթիւ
“ գրքեր կը դարձնեն: ”

Իմենէն աւելի սիրտդ սիրած ուս-
մունքը 'որն ալ ըլլայ՝ մէկ մոլութիւն մը
կայ որ անկէ շատ պիտի զգուշանաս.

այս ինքն չըլլայ թէ քու գիտութեանդ
վրայ այնպէս զմայլած ցուցնես ինք-
զինքդ որ ինչուան արհամարհես ուրիշ
այն ամենայն գիտութիւններն որ գուն
չես կրցած անոնց ետեւէն ըլլալ:

Ինչնաստեղծ ըսուածներէն ոմանց
արձակ շարադրութեան դէմ ըրած ան-
խելք անխելք մեծաբանութիւնները,
արձակ բան շարադրողներուն ալ ոտա-
նաւորի դէմ ըրածները, բնագիտաց՝
բնազանցագէտներուն դէմ, չափաբե-
րաց՝ չափաբերութիւն չգիտցողներուն,
ասոնց ալ անոնց դէմ խօսիչները տը-
ղայութիւններ են: Իմենայն գիտու-
թիւնը, ամենայն արուեստը, ճշմար-
տութիւնն ու գեղեցկութիւնը գտնե-
լու և հասկըցընելու ամէն տեսակ կեր-
պերն ալ՝ իրաւամբ պատկառելի պիտի
ըլլան մարդկային ընկերութեան, և
մանաւանդ բարեկիրթ մարդուն:

Ճշմարիտ խօսք չէ ոմանց ըսածը
թէ ճիշդ գիտութիւններն ու բանա-
ստեղծութիւնը իրարու ներհակ են:
Պիւֆոն քաջ բնասպաստում էր, և սա-
կայն իր ոճը բանաստեղծական հիւ-
նալի կրակով մը կը փայլի: Իսաբէլու-
նի իտալացին թէ վարպետ բանաստեղծ
էր և թէ վարպետ չափաբեր:

Ինչնաստեղծութեան և ուրիշ ասոր
նման գեղեցիկ դպրութիւն ըսուած գի-
տութեանց ետեւէ որ ըլլաս, այնպէս
չըլլայ որ միտքդ չկարենայ անկէց ետքը
հանդարտութեամբ հաշիւներու կամ
տրամաբանական մտածութիւններու
ուշ դնել: Թէ որ արծիւն ըսելու ըլլար,
“ Իմ բնութիւնս թուշ է, ուստի չեմ
կրնար առանց թուշելու ուրիշ բաներու
ուշ դնել: ”, ծիծաղելի կ'ըլլար: Ըստ
աղէկ կրնայ ուրիշ շատ բաներու ալ ուշ
դնել՝ թեւերը գոցելով:

Ինչոր ներհակ՝ գիտողութեան ուս-
մունքներուն պաղութիւն պահանջելուն
համար՝ միտքդ մի դնէր թէ ան ատեն
կատարեալ մարդ կ'ըլլաս՝ երբոր երեւ-
կայութեանդ լոյսը բոլորովին մարեւ-
երբոր բանաստեղծական զգացմունքը
մեռցնես: Ի՞նչ զգացմունքը թէ որ ա-
ղէկ կանոնաւորուի, մարդուս խելքը

տկարացրնելու տեղը շատ անգամ նաև
կը դորացրնէ :

Ուսմանց մէջ, ինչպէս նաև քաղա-
քականութեան մէջ, զգոյշ կեցիր կու-
սակցութիւններէ և անոնց դրութիւն-
ներէն կամ կարծիքներէն : Վննէ դը-
րութիւնները որ կարենաս հասկընալ,
ուրիշներուն հետ բաղդատել ու վրան
դատաստան ընել, բայց անոնց գերի-
մ'ըլլար : Ինչ օգուտ տեսան իրենց
հակառակութիւններէն Վրիստոտելի,
Պլատոնի և ուրիշ փիլիսոփայից գովիչ-
ներն ու պարսաւիչները, և կամ Վրիս-
թոն ու թաւառն գովողները ու վար
զարնողները : Բայն կուռքի պէս պաշ-
տուած ու գետնէ գետին զարնուած
իմաստունները ինչ էին նէ ան մնացին .
անով ոչ մէյմէկ աստուածներ եղան և
ոչ մէյմէկ անխեղճներ . իսկ որոնք որ
իրար անցեր էին զանոնք սուտ կշիռք-
ներու մէջ կշռելու՝ ծաղր եղան, և աշ-
խարհք անոնց աղաղակներէն չարչա-
րուեցաւ՝ բայց բան մը չսորվեցաւ :

Ինչ ուսման ետեւէ ալ իյնաս՝ նայէ
որ ձեռքէ չձգես հանդարտ մտքով ըն-
տրութիւն ընելն ու բարակամտութիւն
դիտողութիւն ընելը, վերլուծութիւն
ընելու համբերութիւնը և շարադրու-
թեան ոյժը, և ամէն բանէ ալ աւելի՝
հաստատուն կամք ունեցիր ամենեւին
արգելքներէն չյաղթուելու, և բրած
յաղթանակներուդ վրայ չհպարտանա-
լու . այս ինքն կամք ունեցիր միտքդ լու-
սաւորելու՝ որչափ որ Վրտուած թոյլ
տուեր է, քաջութեամբ՝ բայց առանց
յանդգնութեան :

ՓԷՂԻԹԸ

Իմաստասէր ոմն Երկուս ստացեալ աշակերտս,
ոմն ջանացող և անմիտ և միւսն մտացի և հեղգ .
և ընդ չուսանելն նոցա, ի բաց վարեաց յինքն
նէն տեսելով . Ի կորուստ եղեցին երկոքեանդ, զի
մինդ կամիս և ոչ կարես, իսկ միւսդ կարես՝ և ոչ
կամիս :

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ

ԼՈՒՐ ԵՒ ՏԵՍ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

Ա.

Հայաստան :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ վառվռուուն կտրիճ-
ներն և գրիչներն բաւական չտեպելով ի-
րենց ընդհանուր հայրենիքը հռչակել,
գովել, մեծցընել, անոր մէջ ալ Վրկա-
դիոյ գաւառը գերազանց գովելի և իբ-
րե երանելեաց տեղ մը կը ցուցընէին,
և մեծ պարծանք էր կարենալ ըսելն՝
թէ Լա ես Վրկադացի . Լա ես Վրկա-
դիոյ : Տակնուվրայ եղած է հիմայ Վր-
կադիա ալ, բոլոր Յունաստանն ալ . սա-
կայն դեռ այս օրուան օրս ալ Յունաս-
տան Յունաստան է, բոլոր պարծենկոտ
Լաւոսայի մը պարծենկոտ մայրն է . հոն
կը փնտուեն մուսայից բնակարանը : —
Իսկ իմ հայրենիքս Հայաստան ինչու
այսօր ալ չըլլայ Հայաստան . միթէ մու-
սայից բնակարանէն աւելի բան չկայ իր
մէջ փնտուելու . որ աշխարհքին մէջն էր
ճշմարիտ Վրկադիայն, դրախտն Լադե-
մական . Ուրմպոսի թեթեւապար մու-
սայքն՝ Սասիսու նաժիշտներն չէն, որ
իրենց մայրենի երկրին կորուսեալ երա-
նութիւնը կ'երգեն անդադար բանա-
ստեղծից քնարներովն . ամէն սիրտ մէկ
կըքով մը, ամէն քնար մէկ երգով մը կը
բաբախէ, ամենուն սկիզբն ալ այն ե-
րանութեան փափագն է՝ որուն բնակա-
րանն ալ, վայելողքն ալ միայն Հայաս-
տանի մէջ եղած են : Լը թողում Յու-
նաց իրենց Յունաստանն, կ'ընտրեմ
ինձի իմ Հայաստանս . և մանաւանդ
հիմայ՝ որ ոչ միայն հեռաւոր ծագմանս
սիրով, հապա աչքով ալ տեսնելովս կը
զգամ ի սրտիս պարծանք մը ըսելու,
թէ Լա ես ի Հայաստանեայց . Լա ես
Հայկազուն :

() տար երկիր ծնած և մեծցած,
սրտիս ձգմամբ իմ հայրենեացս աշ-